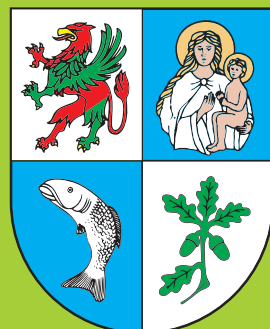

Powiatowy mini-poradnik obywatelski

(porady i informacje prawne)

separacja
rozwód
alimenty
spadek

testament
zachówek
długi spadkowe

**Projekt sfinansowany przez
Zarząd Powiatu w Policach
ze środków pochodzących z budżetu
Powiatu Polickiego**

Opracowanie:

Alicja Kujawa radca prawny

Kancelaria Radców Prawnych

Kujawa. Kędzierska. Spółka Partnerska

ul. Jagiellońska 85 lok. 8 Szczecin

Opracowanie graficzne:

WIPmedia Mariusz Hałgas

Niniejsze opracowanie zawiera omówienie wybranych zagadnień spośród spraw, z którymi zgłaszają się mieszkańcy Powiatu Polickiego do biura porad i informacji obywatelskiej prowadzonego przez Policką Inicjatywę Społeczną "Impuls"

Separacja a rozwód - jakie są różnice?

Do 1999r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 1964 r. nie przewidywał instytucji separacji. Istniała tylko instytucja rozwodu. Dopiero w roku 1999r. nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wprowadziła równorzędność instytucji rozwodu i separacji, czego skutkiem była dowolność wyboru przez małżonków sposobu rozstania. Orzekając rozwód sąd orzeka o rozwiązaniu małżeństwa, natomiast przy orzekaniu separacji małżeństwo nadal istnieje, jednakże wszelkie inne więzi prawne zostają zniesione, szczególnie wspólność majątkowa i opieka nad wspólnymi dziećmi, alimenty. Osoba po rozwodzie w przeciwieństwie do tej po separacji może zawrzeć kolejny związek małżeński.

Kiedy można żądać rozwodu a kiedy separacji.

Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd orzekł separację. Z takim żądaniem może więc występować nawet ta strona, która doprowadziła do powstania zupełnego rozkładu. Wystarczy, jeśli rozkład pożycia jest zupełny. Ustawa nie wymaga, by był on trwały. Natomiast rozwodu możemy żądać, jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia. Wówczas każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.

Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, (tj. i rozwód) jeżeli wskutek tego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji (rozwodu) byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Sprawy separacyjne i rozwodowe rozpoznaje sąd okręgowy. Znosząc separację, orzekając rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków. Przy orzekaniu separacji tylko na zgodny wniosek małżonków sąd orzeka o utrzymaniu między małżonkami rozdzielnosci majątkowej. Bez tego wniosku orzeczenie separacji powoduje powstanie między małżonkami rozdzielnosci majątkowej.

Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu, i żądanie to jest uzasadnione, to sąd orzeka rozwód.

Przyczyny separacji i rozwodu

I. Ustanie więzi uczuciowych, fizycznych i gospodarczych

Różnica w porównaniu z tzw. przesłankami pozytywnymi rozwodu (zupełny i trwały rozkład pożycia - art. 56 § 1 k.r.o.) polega na tym, że przy separacji mówimy o zupełnym rozkładzie pożycia, nie jest natomiast konieczne, ażeby rozkład ten był także trwały. Przy separacji - brak przesłanki trwałości rozkładu pożycia daje możliwość przyjęcia możliwości pojednania małżonków.

II. Ustanie pożycia małżeńskiego

Pożycie małżeńskie wyraża się w szczególnego rodzaju współnocie duchowej, fizycznej i gospodarczej. W zasadzie ustanie którejkolwiek z elementów tej wspólnoty należy uznać za objaw stopnia rozkładu. Jednakże ustanie wspólnoty fizycznej lub gospodarczej może w konkretnym przypadku nie stanowić objawu rozkładu, jeżeli wynika ono z okoliczności niezależnych od małżonków lub z ich zgodnej woli uzasadnionej okolicznościami żywymi np. długotrwałym wyjazdem służbowym, pracą zarobkową małżonków w różnych odległych od siebie miejscowościach itp. Brak natomiast wspólnoty duchowej będzie zawsze objawem rozkładu pożycia. Brak wspólnoty duchowej, nie konieczne oznacza wrogi lub niechętny stosunek małżonków do siebie. Rozkład jest zupełny, gdy nie istnieje między małżonkami więź duchowa, fizyczna ani gospodarcza. Gdy jednak przy zupełnym braku więzi duchowej i fizycznej pozostały pewne elementy więzi gospodarczej, rozkład pożycia może być mimo to uznany za zupełny, jeśli utrzymanie elementów więzi gospodarczej (np. wspólnego mieszkania) wywołane zostało szczególnymi okolicznościami. Natomiast nawet sporadyczne tylko stosunki fizyczne między małżonkami z reguły będą wskazywać, że rozkład pożycia

nie jest jeszcze zupełny. Natomiast aby orzec o rozwodzie ustawa wymaga aby rozkład pożycia małżeńskiego był trwały.

Ważne! Bez względu na oświadczenia stron w procesie, sąd musi ustalić jakie przyczyny doprowadziły do powstania rozkładu. Jest to niezbędne celem ustalenia, czy rzeczywiście w małżeństwie doszło do zupełnego (separacja) czy też zupełnego i trwałego rozkładu (rozwód) oraz czy orzeczenie separacji lub rozwodu nie byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Ewentualne przyczyny rozkładu pożycia małżeńskiego:

ZAWINIONE:

1. **Groźba** - użycie groźby może świadczyć o wrogim nastawieniu jednego małżonka do drugiego,
2. **Nieetyczne postępowanie** - np. świadome stawianie fałszywych zarzutów w procesie przedstawiających małżonka w złym świetle może powodować powstanie lub pogłębienie rozkładu pożycia.
3. **Nieróbstwo** - gdy małżonek bez dostatecznego usprawiedliwienia nie pracuje lub pracuje w stopniu wysoce niedostatecznym.
4. **Odmowa współżycia płciowego.**
5. **Odmowa wzajemnej pomocy** - jeżeli jedno z małżonków wskutek wyjątkowej okoliczności znalazło się bez swej winy w sytuacji szczególnie ciężkiej.
6. **Opuszczenie współmałżonka** - porzucenie współmałżonka prowadzi nieuchronnie do powstania rozkładu pożycia. Chodzi o porzucenie wywołane nieuzasadnioną przyczyną. Inaczej przedstawia się sytuacja, jeśli mąż wyrzuca żonę z domu. Sąd Najwyższy orzekł w jednym z wyroków, że "opuszczenie przez żonę z dziećmi wspólnego domu, stanowiące reakcję na poważne zagrożenie ze strony męża bezpieczeństwa osobistego i wspólnych dzieci, nie jest moralnie naganne i nie może być uznane za zawinione spowodowanie rozkładu pożycia małżeńskiego." Ale jednostronne zerwanie przez małżonka związku małżeńskiego należy uznać za czyn zawiniony także w przypadku, gdy powodem tego zerwania było głębokie uczucie miłości względem osoby trzeciej.
7. **Pijaństwo** - jedna z ważniejszych przyczyn powstawania rozkładu pożycia małżeńskiego.
8. **Agresja** - agresywny stosunek do współmałżonka wyraża się w zniewagach słownych, poniżaniu godności osobistej czy naruszaniu nietykalności osobistej. Takie zachowanie współmałżonka prowadzi nieuchronnie do rozkładu pożycia. Nawet jednorazowy tego rodzaju czyn wyrażający się w znieważaniu, poniżaniu godności osobistej czy pobiciu może w określonych okolicznościach stać się przyczyną rozkładu pożycia małżeńskiego.
9. **Zaniedbywanie rodziny** - małżonkowie mają równe prawa i obowiązki względem siebie i dzieci. Prawo zobowiązuje ich do wspólnego pożycia, wzajemnej pomocy i wierności oraz do troszczenia się o dobro rodziny, którą założyli zawierając związek małżeński. Ale nie można małżonce postawić zarzutu zaniedbywania rodziny, powołując się na to, że podjęła się wykonywania pracy zawodowej.
10. **Niewierność** - strony, zawierając małżeństwo, zobowiązują się do wzajemnej pomocy oraz wierności (art. 23 k.r.o.). Naruszenie zasady wierności prowadzi zatem do złamania danego słowa. Zdrada małżeńska jest od dawna uznawana za przyczynę powstawania rozkładu pożycia małżeńskiego.
11. **Zły stosunek do rodziny małżonka** - np. niewłaściwe zachowanie się jednego z małżonków wobec matki drugiego małżonka, przejawiające się w znieważaniu i biciu jej, a tym bardziej w nastawianiu na jej życie.

NIEZAWINIONE

1. **Choroba** - zawarcie przez strony małżeństwa nakłada na strony obowiązek niesienia wzajemnej pomocy. Ten obowiązek ma szczególne znaczenie w sytuacjach niepomyślnych dla rodziny. Małżeństwo to związek "na dobre i złe" czasy. Ma to szczególne znaczenie, gdy jedna ze stron zachoruje. Choroba jednego z małżonków zobowiązuje drugiego małżonka do dołożenia wszelkich możliwych starań w celu przywrócenia choremu zdrowia. Tylko w wyjątkowych okolicznościach, gdy wszelkie starania nie odniosły skutku, a rodzaj i długotrwałość choroby uniemożliwiają normalne współżycie małżeńskie, tę chorobę można uważać jako niezawinioną przyczynę rozwodu.

2. **Choroba psychiczna** - zgodnie z treścią art. 12 k.r.o. występująca u małżonka w okresie zawierania związku małżeńskiego choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy może stanowić podstawę do żądania unieważnienia małżeństwa. Jeżeli natomiast choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy wystąpią po zawarciu związku małżeńskiego, to nie mogą one stanowić podstawy do unieważnienia małżeństwa, mogą natomiast być uznane za powody powstania rozkładu pożycia i - w rezultacie - usprawiedliwiać żądanie separacji lub rozwodu. Doświadczenie życiowe wskazuje na to, że poważna choroba psychiczna bardzo często powoduje zerwanie więzi duchowej między małżonkami, zaś brak tej więzi może być objawem rozkładu pożycia.
3. **Niedobór seksualny - niemoc płciowa.** Możemy wyróżnić przyczyny powstania impotencji tj. chorobę lub starość. W pierwszym wypadku do oceny niemocy płciowej jako ważnego powodu powstania rozkładu pożycia należy stosować ogólne reguły odnoszące się do chorób jako przyczyn rozkładu. W drugim wypadku natomiast należy uznać, że ten, kto zawiera związek małżeński z osobą w wieku podeszłym, musi się liczyć z ewentualną niemocą płciową współmałżonka. Wobec tego nie powinien powoływać się na ten zarzut.
4. **Różnica charakterów i umysłowości** - zasadnicza różnica charakterów i umysłów małżonków może stanowić przyczynę zupełnego i trwałego rozkładu pożycia stron. Jednak sama niezgodność charakterów małżonków będąca rzeczą zwykłą w małżeństwie nie świadczy jeszcze o rozkładzie pożycia małżeńskiego. Sytuacja ta zmienia się, jeśli w wyniku istnienia różnicy charakterów dochodzi do ciągłych spórów i awantur między małżonkami, kończących się naruszeniem nietykalności osobistej i zniewagami.

ZAWINIONE I NIEZAWINIONE

1. **Bezpłodność** - jednym z głównych celów małżeństwa jest posiadanie dzieci oraz ich prawidłowe wychowanie. Bezpłodność któregoś z małżonków może zatem doprowadzić do powstania rozkładu pożycia małżeńskiego. Jeśli bezpłodność wywołała faktycznie rozkład pożycia, należy tę przyczynę traktować jako niezawinioną. Ten stan faktyczny należy jednak oceniać inaczej, jeśli bezpłodność spowodowana została świadomie przeprowadzonym zabiegiem chirurgicznym lub jest wynikiem przebytej choroby wenerycznej. W tym wypadku nie można mówić o przyczynie niezawinionej, chyba że zabieg przeprowadzony został za zgodą obu stron.
2. **Niewłaściwe zachowanie się rodziny współmałżonka** - opuszczenie rodziny przez małżonka może być uznane za usprawiedliwione, jeśli przyczyną tej decyzji było zachowanie się dzieci współmałżonka pochodzących z poprzedniego małżeństwa współmałżonka.
3. **Różnica światopoglądów** - różnica światopoglądów stron w kwestiach politycznych, społecznych, religijnych oraz wychowania dzieci może stanowić przyczynę stałego rozkładu pożycia małżeńskiego." (orzeczenie SN z dnia 11 października 1949 r., C 1196/49, PN 1950, nr 5-6, s. 458).
4. **Różnica wieku** - znaczna różnica wieku małżonków, w rażący sposób odbiegająca od przyjętych w społeczeństwie norm obyczajowych w tym względzie, może być poczytana małżonkom jako wyraz obopólnej lekkomyślności, może przyczynić się do tego, że pożycie małżeńskie od początku posiada zarodki przyszłego rozkładu. Wina polegać będzie na lekkomyślnym zawarciu małżeństwa mimo znacznej różnicy wieku.

Kiedy sąd może nie orzec o separacji lub rozwodzie?

1. **Dobro małoletnich dzieci** - mimo zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 61 § 2 k.r.o. i art. 56 § 2 k.r.o.) z wyłączeniem:
  - a) pełnoletnie dzieci, choćby one - ze względu na kontynuowane studia lub stan zdrowia - wymagały opieki i pomocy rodziców;
  - b) małoletnie dzieci jednego z małżonków, choćby strony wychowywały je wspólnie;
  - c) małoletnie dzieci faktycznie wychowywane i alimentowane przez strony, jeśli dzieci te nie zostały przez nich przysposobione.

Wytworzona w rodzinie przez stałe awantury rodziców atmosfera, która zatrzymywałaby młodość małoletnich dzieci, demoralizowałaby je i zagrażała ich wychowaniu, uzasadnia uznanie, że w takiej sytuacji dobro dzieci nie mogłoby ucierpieć wskutek orzeczenia rozwodu ich rodziców.

Notoryczne zaniedbywanie płacenia przez ojca świadczeń na dzieci i wykazywanie wobec nich obojętności, stawia sylwetkę ojca w bardzo złym świetle. Takie postępowanie nie daje gwarancji, że powód po orzeczeniu separacji będzie wywiązywał się ze swych ustawowych obowiązków wobec dzieci. W tej sytuacji, mając na uwadze dobro dzieci, należałoby pozew o separację oddalić.

2. Sprzeczność z zasadami współżycia społecznego - Orzeczenie separacji mimo zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego nie jest dopuszczalne, jeżeli z innych względów byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Sytuacje takie mogą zwłaszcza wchodzić w rachubę wtedy, gdy z zasadami tymi nie dałoby się pogodzić rażącej krzywdy, jakiej doznałby małżonek sprzeciwiający się żądaniu rozwodu, albo gdy przeciw rozwodowi przemawiają poważne względy natury społeczno-wychowawczej, które nie pozwalają na to, by orzeczenie rozwodu sankcjonowało stan faktyczny powstały na tle złego traktowania i złośliwego stosunku do współmałżonka lub dzieci albo innych przejawów lekceważenia instytucji małżeństwa i rodziny lub obowiązków rodzinnych. Niezgodne z zasadami moralności byłoby uznanie, że nieuleczalna choroba małżonki, po 30 latach pożycia małżeńskiego, stanowi ważny powód rozkładu pożycia małżeńskiego w sytuacji, kiedy stan małżonki wymaga przyczyniania się ze strony współmałżonka do ulżenia w miarę możliwości jej losowi i okazywania jej pomocy - nie tylko materialnej, ale i moralnej, tak aby małżonek był dla niej podporą psychiczną w cierpieniach.

Sąd może orzec separację lub rozwód na zgodne żądanie małżonków.

Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków. Zgodne żądanie orzeczenia separacji nie może być domniemane, lecz kategorię kategoryczną. Sąd nie jest władny domyślać się, jakimi motywami kierował się małżonek, żądając orzeczenia separacji, powinien natomiast zbadać, czy każdy z małżonków działa świadomie i w pełni swobodnie.

Jednakże orzekając separację lub rozwód na podstawie zgodnego żądania małżonków, sąd nie orzeka o winie rozkładu pożycia. W tym wypadku następują skutki takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy (art. 613 k.r.o. art. 57 §2 k.r.o.).

Na zgodny wniosek stron sąd może orzec również o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź przyznanie jednemu małżonkowi jest możliwe. Sąd może także dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu.

Sąd orzeka o władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi.

Dopuszczalne jest pozostawienie wykonywania pełni władzy rodzicielskiej obojgu małżonkom. Takiego rozstrzygnięcia nie można jednak traktować jako reguły. W razie powierzenia wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem tylko jednemu z rodziców należy w sposób konkretny określić zakres obowiązków i uprawnień drugiego rodzica. W orzeczeniu końcowym dopuszczalne jest wydanie zarządzenia ograniczającego władzę rodzicielską (art. 109 k.r.o.) lub pozbawiającego rodzica tej władzy (art. 112 k.r.o.). W razie zmiany okoliczności, uzasadniającej potrzebę zmiany rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej, może dokonać tej zmiany sąd opiekuńczy. Sąd, podejmując decyzję w zakresie władzy rodzicielskiej nad dziećmi, bierze pod uwagę stan faktyczny istniejący w momencie wydawania orzeczenia końcowego. Zmiana stosunków faktycznych w przyszłości może stanowić podstawę do zmiany części wyroku końcowego.

Komu należy zostawić władzę rodzicielską nad małoletni dzieckiem?

Sąd rozstrzygając kwestię powierzenia władzy rodzicielskiej jednemu z rozwiedzionych małżonków rozważa, mając na uwadze wiek dziecka, które z nich daje większą gwarancję troski o fizyczny i duchowy rozwój dziecka. Zwłaszcza w okresie niemowlęctwa i wczesnego dzieciństwa wskazane jest, by dziecko pozostawało pod opieką matki ze względu na jej konstytucję psychiczną, większą uczuciowość i skłonność do jej uzewnętrzniania oraz właściwą matce troskę o zaspokajanie codziennych potrzeb dziecka. Powierzenie władzy rodzicielskiej nad dziećmi może być dokonane jedynie wyłącznie z punktu widzenia dobra tych dzieci. Moment ukarania jednego z małżonków za spowodowanie rozkładu pożycia małżeńskiego, przez niepowierzenie mu wykonywania władzy rodzicielskiej, nie może być brany pod uwagę. Sąd rozstrzygając o powierzeniu wykonywania władzy rodzicielskiej powinien rozważyć wszystkie okoliczności dotyczące kwalifikacji i możliwości wykonywania władzy rodzicielskiej zgodnie z interesami dzieci, mając na uwadze między innymi wiek i płeć dziecka, wspólne wychowywanie kilkorga dzieci, fakt dotychczasowego wychowywania dziecka przez jednego tylko małżonka i możliwość zaburzeń psychicznych u dziecka w razie zmiany dotychczasowych warunków, w jakich było wychowywane.

Sama różnica w materialnych warunkach stron nie może mieć decydującego znaczenia dla wydania rozstrzygnięcia w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej. Także ustalenie winy w powstaniu rozkładu nie może rozstrzygać o wykonywaniu władzy rodzicielskiej. Można więc powierzyć osobie winnej wykonywanie władzy rodzicielskiej, jeśli daje ona gwarancję prawidłowego sprawowania opieki nad dzieckiem. Niepożądane jest rozdzielanie rodzeństwa w ten sposób, że jedno dziecko ma być wychowywane przez matkę, a drugie przez ojca.

Ważne! Sąd nie może w wyroku separacyjnym czy rozwodowym, poza rozstrzygnięciem kwestii dotyczącej wykonywania władzy rodzicielskiej, zakazać temu z rodziców, które zostało pozbawione władzy rodzicielskiej, osobistej styczności z dzieckiem. Prawo do widywania się z dzieckiem nie jest zależne od posiadania władzy rodzicielskiej. Zgodnie z treścią art. 58 k.r.o. sąd może rozstrzygnąć w wyroku o "władzy rodzicielskiej", a nie ma prawa regulować kwestii styczności osobistej rodzica z dzieckiem. Takie uprawnienia ma natomiast sąd opiekuńczy (Sąd rejonowy) który w oparciu o art. 113 k.r.o. władny jest wydać w tej kwestii stosowne orzeczenie. Sąd, orzekając separację czy rozwód i powierzając w orzeczeniu wykonywanie władzy rodzicielskiej drugiemu z rodziców, ogranicza władzę rodzicielską drugiego z rodziców do określonych uprawnień i obowiązków w stosunku do osoby dziecka. Drugie z rodziców ma więc w jakimś sensie władzę rodzicielską, tylko że ograniczoną do ściśle przez sąd określonych praw. To z rodziców, któremu sąd w wyroku nie powierzył wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, lecz jedynie przyznał konkretnie określone uprawnienia i obowiązki, nie jest przedstawicielem ustawowym dziecka. Prawo do reprezentowania dziecka, czyli faktycznego wykonywania czynności związanych z przedstawicielstwem ustawowym, posiada tylko ta osoba, której powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Art. 58 k.r.o. nie wyklucza takiego rozstrzygnięcia, że wykonywanie władzy rodzicielskiej w wyroku separacyjnym czy rozwodowym zostanie powierzone obojgu rodzicom. Sąd może też powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka. W praktyce sądowej często można spotkać się z takim rozstrzygnięciem sądowym, że wykonywanie władzy rodzicielskiej powierzone zostaje obojgu rodzicom, a równocześnie sąd ustala, że dziecko będzie miało miejsce zamieszkania u matki bądź u ojca. Także w tym wypadku sąd określa obowiązki i uprawnienia tego rodzica, u którego dziecko nie będzie mieszkało. Sąd orzekający separację obowiązany jest z urzędu do umieszczenia w wyroku rozstrzygnięcia dotyczącego władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem.

Jak określić obowiązek alimentacyjny?

W wyroku orzekającym separację czy rozwodowym sąd z urzędu orzeka, w jakiej wysokości każde z małżonków obowiązane jest do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania małoletnich dzieci. Nałożony na sąd obowiązek ma charakter bezwzględny. Sąd musi rozstrzygnąć o obowiązku

alimentacyjnym nawet wówczas, gdy strona nie zgłosiła żądania lub też oświadczyła, że rezygnuje z alimentów. Nie znaczy to jednak, że w każdym wypadku sąd musi nałożyć taki obowiązek na ojca i matkę. Jeśli na przykład ojciec jest nieuleczalnie chory i nie posiada źródeł dochodu, sąd może nie nakładać na niego obowiązku alimentacyjnego. Sąd orzeka o alimentach dla dziecka, które pochodzi od obojga małżonków. Nie może natomiast zasądzić alimentów od męża dla dziecka niebędącego dzieckiem męża. Natomiast dziecko przysposobione przez małżonków uważa się za dziecko małżonków, które ma prawo do alimentów. Jeśli sąd powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z małżonków, powinien określić obowiązki tego rodzica w formie ponoszenia kosztów utrzymania w naturze i dbałości o wychowanie. Drugi małżonek płaci określoną wyrokiem kwotę pieniężną.

Umowa pozasądowa zawarta między stronami odnośnie do wysokości alimentów nie wiąże sądu, który traktuje tę ugodę jako postulat zgłoszony przez strony. Jeśli strony zawarły ugodę sądową w sprawie alimentacyjnej, która toczyła się przed sprawą o separację czy rozwód, to zmiana wysokości alimentów jest możliwa, jeśli przemawiają za tym względy merytoryczne. Sąd, dokonując zmiany w zakresie wysokości alimentów, powinien w orzeczeniu wyraźnie o tym napisać.

Wysokość alimentów powinna być ustalana z uwzględnieniem zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego oraz aktualnych usprawiedliwionych potrzeb dziecka (art. 135 k.r.o.).

Czy można ustalić zasady korzystania ze wspólnego mieszkania?

Jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, sąd w wyroku orzekającym separację lub rozwód orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania po orzeczeniu separacji lub rozwodu. Sąd orzeka w tej kwestii z urzędu. Odstąpienie od tego rozstrzygnięcia możliwe jest w wypadkach wyjątkowych, takich na przykład gdy małżonkowie sprzeciwili się temu lub gdy powierzchnia wspólnego mieszkania (np. jedna izba) czyni orzeczenie o sposobie korzystania z tego mieszkania przez dwie strony bezprzedmiotowym. Sąd może w sentencji wyroku umieścić zakaz wprowadzenia do wspólnego mieszkania osób trzecich. Może to być niezbędne wtedy, gdy istnieje niemożność wyodrębnienia poszczególnych części mieszkania do korzystania przez każde z małżonków. Umieszczone w wyroku rozstrzygnięcie o korzystaniu z mieszkania może być przedmiotem osobnego zaskarżenia. Nie powoduje to zaskarżalności całego wyroku.

Eksmisja

Orzeczenie eksmisji może nastąpić w wypadkach wyjątkowych, gdy jedno z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie. Również może być orzeczona eksmisja z mieszkania stanowiącego przedmiot wspólności majątkowej. Orzeczenie eksmisji nie przekreśla praw małżonka eksmitowanego w przyszłym postępowaniu o podział majątku dorobkowego. Niedopuszczalne jest orzeczenie eksmisji małżonka z mieszkania, które zostało mu przyznane jako funkcyjne.

Podział wspólnego mieszkania (majątku wspólnego) oraz przyznanie mieszkania jednemu z małżonków

Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o podziale wspólnego mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. Przedmiotem rozstrzygnięć dotyczących podziału mieszkania lub przyznania mieszkania jednemu z małżonków może być tylko takie mieszkanie, do którego tytuł prawny przysługuje obojgu małżonkom. Tylko do takich mieszkań małżonkowie mogą podejmować akty dyspozycyjne, wyrażające się w zgodnym wniosku o odmienne od dotychczasowego ukształtowanie ich praw do mieszkania.

Podział majątku wspólnego

Na wniosek jednego z małżonków sąd może w wyroku orzekającym separację czy rozwód dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu (art. 58 § 3 k.r.o.). Przeprowadzenie w wyroku (...) podziału majątku wspólnego stron nie powoduje nadmiernej zwłoki postępowania nie tylko wtedy, gdy między stronami nie ma sporu co do składu i sposobu podziału tego majątku, lecz także wtedy, gdy wyjaśnienie spornych między stronami okoliczności bądź też takich okoliczności, które sąd obowiązany jest ustalić z urzędu, wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w ograniczonym przedmiotowo i czasowo zakresie. W praktyce sądowej obserwuje się niechęć ze strony sądów do przeprowadzania działań w ramach postępowania. Jedynym wyjściem w tej sytuacji jest zawarcie przez strony ugody działowej, która będzie wciągnięta do protokołu rozprawy.

Pozew o orzeczenie separacji

Do
Sądu Okręgowego w Szczecinie

Powódka: Janina Kowalska, zam. Wojska Polskiego 3/1 w Szczecinie
Pozwany: Adam Kowalski, zam. Wojska Polskiego 3/1 w Szczecinie
Opłata stała: 600 złotych

POZEW o orzeczenie separacji

Działając swoim imieniem wnoszę na podstawie art. 61 § 1 k.r.o., o:

- 1) orzeczenie separacji małżeństwa Janiny Kowalskiej i Adama Kowalskiego (zawartego w dniu w Urzędzie Stanu Cywilnego nr - z wyłącznej winy pozwanego Adama Kowalskiego;
- 2) powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad synem Janem obojgu rodzicom, ustalenie miejsca zamieszkania syna przy matce oraz zapewnienie ojcu prawa do nieograniczonych kontaktów osobistych z synem;
- 3) zobowiązanie pozwanego do złożenia do akt zaświadczenia o jego zarobkach;
- 4) zobowiązanie pozwanego Adama Kowalskiego do placenia tytułem alimentów na syna Jana miesięcznie złotych, płatnych z góry w ciągu pierwszych ośmiu dni miesiąca do rąk matki dziecka Janiny Kowalskiej, z ustawowymi odsetkami w wypadku zwłoki;
- 5) niewydawanie decyzji odnośnie do sposobu korzystania z mieszkania, które było wspólne;
- 6) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów sporu według obowiązujących norm

Uzasadnienie

Strony zawarły związek małżeński w dniu w roku w Urzędzie Stanu Cywilnego w Szczecinie. Ze związku tego urodziło się jedno dziecko: syn Marian mający obecnie trzy lata.

Dowody: odpis aktu małżeństwa i odpis aktu urodzenia syna

W roku mąż opuścił rodzinę i zamieszkał z inną kobietą. Mimo prób o powrót do rodziny pozwany nie zmienił swego zachowania i oświadczył żonie, że do małżeństwa nie powróci. Dodał, że nie zamierza w przyszłości zawierać nowego związku małżeńskiego z konkubiną. Sytuacja ta daje podstawę do przyjęcia, że nasze małżeństwo uległo zupełnemu rozkładowi. Mieszkamy osobno, nie prowadzimy wspólnego gospodarstwa, ustało życie fizyczne oraz uczuciowo oddaliliśmy się od siebie.

Dowody: świadek adres
przesłuchanie stron

Powódka jest urzędniczką, pracuje w Szczecinie i zarabia miesięcznie 2.000,00 złotych. Pozwany prowadzi własną prywatną firmę przewozową i zarabia miesięcznie ok. 6.000,00 złotych. W tej chwili pozwany nie alimentuje syna. Syn mieszka ze mną, a ja ponoszę całe koszty związane z utrzymaniem i wychowywaniem syna. Z uwagi na swoje przekonania religijne nie złożyłam pozwu o rozwód, zdecydowałam się natomiast na wytoczenie pozwu o separację.

Janina Kowalska

Załączniki:

- 2) odpis pozwu
- 3) akt małżeństwa
- 4) akt urodzenia dziecka
- 5) odpisy aktów
- 6) zaświadczenie o zarobkach powódki
- 7) odpis zaświadczenia

**Sąd Okręgowy
w Szczecinie**

Powódka: Janina Kowalska, zam. Wojska Polskiego 3/1 w Szczecinie

Pozwany: Adam Kowalski, zam. Wojska Polskiego 3/1 w Szczecinie

POZEW O ROZWÓD

Działając w imieniu własnym, wnoszę:

1. o rozwiązanie przez rozwód mojego małżeństwa powódki Janiny Kowalskiej z pozwanym Adamem Kowalskim zawartego dnia 10.05.1990r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Szczecinie, nr aktu małżeństwa(...), z winy pozwanego,
2. o nakazanie eksmisji pozwanego z mieszkania położonego w Szczecinie ul. Wojska Polskiego 3/1 w Szczecinie
3. o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania.

Uzasadnienie

Strony zawarły związek małżeński w dniu 10.05.1990r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Szczecinie, nr aktu małżeństwa(...),

Dowód: skrócony odpis aktu małżeństwa - oryginał.

Z małżeństwa tego strony nie mają dzieci. Strony nie zawierały umowy majątkowo- małżeńskiej. Powódka ma wykształcenie wyższe, nie pracuje, jej dochodem jest renta w wysokości netto 990,00 zł.

Dowód: odcinki renty za ostatnie 3 miesiące.

Pozwany ma wykształcenie wyższe i pracuje. Pozwany prowadzi własną prywatną firmę przewozową i zarabia miesięcznie ok. 6.000,00 złotych.

Do zawarcia związku małżeńskiego zarówno powódka, jak i pozwany byli namawiani przez swoje rodziny. Powódka nie знаła dobrze pozwanego, mało o nim wiedziała, nie zdawała sobie sprawy z jego trudnego, wręcz wrogiego charakteru. Małżeństwo od początku było koszmarem. Pozwany stosował wobec powódki liczne zakazy, nie pozwalał jej wychodzić z domu, nie pozwalał kontaktować się z rodziną. Powódka bała się pozwanego, dlatego nie sprzeciwiała się mu. Poza tym powódka była uzależniona finansowo od pozwanego, wiedziała, że nikt jej nie może pomóc.

Dowód: zeznania świadków:

Pozwany od samego początku trwania małżeństwa nadużywał alkoholu. Pod jego wpływem wywoływał awantury, prawie każda kończyła się uderzeniem powódki. Kilkakrotnie pozwany pobił powódkę tak mocno, że musiała korzystać z opieki szpitalnej.

Dowód: Karta leczenia szpitalnego z dnia 15.05.1995r., z dnia 30.06.2005r. Obdukcje lekarskie powódki z lat 1995r. - 2010r..

Zachowanie pozwanego było powodem wielokrotnych interwencji Policji w mieszkaniu stron.

Dowód: zaświadczenia o interwencji Policji z lat 1995r. - 2010r.

W dniu 10.04.2009r.. został wydany przeciw pozwanemu przez Sąd Rejonowy w Szczecinie wyrok skazujący za znęcanie się nad rodziną. Sprawa została obecnie przekazana do postępowania odwoławczego.

Dowód: Wyrok z dnia 10.04.2009r. Sądu Rejonowego Szczecinie, w sprawie III K 15/09

Powódka oświadcza, że między stronami ustaly już dawno wszelkie więzy małżeńskie. Strony pomimo to, że żyją w jednym mieszkaniu oddzielnie spożywają posiłki, oddzielnie śpiją. Powódka w obawie przez pozwanym zamyka swój pokój na klucz. Pozwanego często nie ma w domu, czasami tydzień lub dwa. Jak wraca wszczynają kolejne awantury, krzyczy i grozi. Szczególnie teraz, gdy toczy się przeciwko pozwanemu postępowanie karne powódka żyje w ciągłej obawie o swoje zdrowie, a nawet życie.

Wniosek o eksmisję pozwanego z mieszkania stron jest zasadny w okolicznościach sprawy. Dalsze pozostawanie stron w jednym mieszkaniu stanowi rażące zagrożenie życia powódki. Pozwany wielokrotnie powtarzał, że ją zabije. Ostatnio groźby te padają częściej. Pozwany pod wpływem alkoholu nie kontroluje swoich czynów, dlatego powódka ma uzasadnione przepuszczenie, by twierdzić, że groźby te są realne. Rażąco naganne zachowanie pozwanego w pełni uzasadnia orzeczenie eksmisji na mocy art. 58 § 2 k.r.o.

Wobec powyższego wnoszę jak we wstępie.

Janina Kowalska

Załączniki:

1. dowody wskazane w piśmie,
2. odpis pisma,

Co to jest dziedziczenie?

Następstwo prawne po osobie zmarłej, inaczej zwane dziedziczeniem (sukcesją), ma charakter sukcesji uniwersalnej, jest to następstwo pod tytułem ogólnym, spadkobierca na mocy jednego zdarzenia, jakim jest otwarcie spadku, wstępuje w ogół praw i obowiązków osoby zmarłej (spadkodawcy). Bez potrzeby podejmowania ze swojej strony dodatkowych czynności może więc stać się spadkobiercą.

Kiedy dziedziczymy?

Otwarcie spadku następuje zawsze w chwili śmierci osoby fizycznej, z tą też chwilą spadkobierca nabywa spadek. Z chwilą otwarcia spadku określone prawa i obowiązki wchodzi do majątku spadkobierców (art. 925 k.c.), stając się prawami i obowiązkami tych osób. Od chwili nabycia spadku spadkobierca może objąć spadek we władanie, zarządzać nim i pobierać pożytki. Jego prawo podlega ochronie, może więc żądać wydania spadku lub poszczególnych przedmiotów wchodzących w skład spadku od osoby, która włada spadkiem, ale spadkobiercą nie jest.

Na jakiej podstawie dziedziczymy?

Po zmarłej osobie fizycznej spadkobiercami są wyłącznie osoby, które uzyskały tytuł powołania do spadku po spadkodawcy. Można być powołanym na podstawie ustawy i testamentu (art. 927 § 1 k.c.). Tytuł powołania do spadku jest podstawowym i koniecznym wymogiem dziedziczenia, jednakże tytuł nie przesądza jeszcze o tym, czy dana osoba rzeczywiście będzie spadkobiercą. Do tego konieczne jest uzyskanie stwierdzenia nabycia praw do spadku poprzez złożenie wniosku do sądu o stwierdzenie praw do spadku lub od niedawna w drodze uzyskania potwierdzenia dziedziczenia u notariusza.

Powołanie do dziedziczenia na podstawie testamentu.

Co to jest testament?

Testament jest jedyną czynnością prawną, która może być dokonana na wypadek śmierci, mortis causa. Natomiast inne sposoby rozrządzenia spadkiem, np. w drodze umowy dziedziczenia czy darowizny na wypadek śmierci należy uznać za niedopuszczalne. Samo sporządzenie testamentu nie powoduje powstania, przeniesienia czy zniesienia prawa majątkowego, którego dane rozrządzenie dotyczy. Nadto treść testamentu nie wiąże testatora, a także w sferze majątkowej nie powstają żadne skutki prawne związane ze sporządzeniem testamentu. Stąd też rozrządzenie testamentowe może być w każdym czasie dowolnie zmienione lub odwołane. Skutki prawne związane z rozrządzeniami testamentowymi powstaną dopiero z chwilą śmierci testatora a osoby powołane w testamencie do dziedziczenia nabywają spadek jako spadkobiercy testamentowi.

Jakie możemy sporządzić testamenty?

Kodeksy cywilny wprowadza dwa rodzaje formy testamentu:

testamenty zwykłe:

1. Testament holograficzny (art. 949 k.c.), jest sporządzany własnoręcznie przez testatora w formie pisemnej, piśmem ręcznym. Musi być opatrzony datą i jego podpisem.
2. Testament notarialny (art. 950 k.c.).
3. Testament allograficzny (art. 951 k.c.). - jest sporządzany przed właściwą osobą urzędową, ściśle w ustawie określonej. Osobami tymi mogą być: wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta, marszałek województwa, sekretarz powiatu albo gminy lub kierownik urzędu stanu cywilnego. Testator zawsze musi osobiście uczestniczyć w czynności sporządzenia testamentu.

i testamenty szczególne:

1. Testament ustny (art. 952 k.c.) - może on zostać sporządzony, jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy. Po drugie, testament ustny może być sporządzony, jeżeli - wskutek szczególnych okoliczności - zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione.
2. Testament sporządzany na polskim statku morskim lub powietrznym (art. 953 k.c.).
3. Testament wojskowy (art. 954 k.c.).

Powołanie do dziedziczenia z testamentu ma pierwszeństwo przed dziedziczeniem ustawowym. Testamentowy tytuł powołania do spadku wyłącza powołanie z ustawy, także wówczas, gdy osoby powołane w testamencie należą do kręgu spadkobierców ustawowych.

O ważności testamentu sąd rozstrzyga w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

.....
Wzory pism do wykorzystania

Testament własnoręczny

Ja, Janina Kowalska zamieszkała w Szczecinie przy ul. Wojska Polskiego 1, legitymująca się dowodem osobistym DB 28 53 224, świadoma podejmowanej czynności i bez jakiegokolwiek przymusu oświadczam, iż do całości spadku po mnie powołuję mojego syna, Jana Kowalskiego, zamieszkałego w Szczecinie przy ul. Wojska Polskiego 1

Szczecin, dnia 1 maja 2010r.

.....
**Testament z zapisem
(forma pisemna, własnoręcznie, data i podpis)**

Ja, niżej podpisana Janina Kowalska urodzona w dniu 09.08.1946 r. do spadku po mnie powołuję w części 1/2 spadku mojego syna Jana Kowalskiego, urodzonego w Szczecinie w dniu 07.07.1967 r., zamieszkałego w Szczecinie przy ul. Wojska Polskiego 1, a w części 1/4 spadku moją przyjaciółkę Zofię Król zamieszkałą w Szczecinie przy ul. J.Ch.Paska 2 oraz w części 1/4 spadku moją przyjaciółkę Barbarę Sochę zamieszkałą w Szczecinie przy ul. Jagiellońskiej 1.

W związku z powołaniem do dziedziczenia mojego spadkobiercę testamentowego Jana Kowalskiego zobowiązuję do przekazania niezwłocznie po ogłoszeniu testamentu swojemu synowi, a mojemu wnukowi Krzysztofowi Kowalskiemu kwotę 10.000 zł tytułem zapisu.

Taka jest moja ostatnia wola, którą w pełni świadomie wyrażam.

Janina Kowalska
Szczecin, dnia 1 maja 2010r.

.....
Testament z wydziedziczeniem

Ja, niżej podpisana Janina Kowalska urodzona w dniu 09.08.1946 r. w Szczecinie, oświadczam, że powołuję do spadku po mnie w częściach równych moją najstarszą córkę Annę Nowak z domu Kowalska, urodzoną w dniu 01.05.1970 r. w Szczecinie zamieszkałą w Szczecinie przy ul. Wojciecha 2 oraz moją najmłodszą córkę Halinę Kowalską urodzoną w dniu 15.09.1977 r. w Szczecinie zamieszkałą w Szczecinie przy ul. Wojska Polskiego 1

Oświadczam także, że syna Jana Kowalskiego urodzonego w dniu 05.03.1973 r. w Szczecinie zamieszkałego w Poznaniu przy ul. Dąbrowskiego 25, wydziedziczam pozbawiając prawa do zachowku po mnie.

Wskazuję, że przyczyną wydziedziczenia jest uporczywe postępowanie syna Jana Kowalskiego w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami wobec mnie, w szczególności nieutrzymywanie kontaktów ze mną od ponad 10 lat, brak zainteresowania moim zdrowiem podczas leczenia operacyjnego i rekonwalescencji w 2001 r., brak odpowiedzi na liczne listy i prośby dotyczące wspólnego spędzenia Wigilii i Świąt Wielkanocnych ponawiane przez kilka lat z rzędu. Ponadto jako przyczynę wydziedziczenia uznaję także ciągle bezpodstawne pomawianie mnie przez syna Jana Kowalskiego w gronie rodzinnym połączone z używaniem słów obraźliwych i wulgarnych w stosunku do mojej osoby, o którym dowiaduję się systematycznie od różnych naszych krewnych. Takie zachowanie mojej własnej córki bardzo mnie raniło i rani, dlatego nie jestem w stanie jej wybaczyć i postanowiłem pozbawić ją prawa do zachowku.

Taka jest moja ostatnia wola, którą w pełni świadomie wyrażam.

Janina Kowalska
Szczecin, dnia 1 maja 2010r.

Powołanie do dziedziczenia na podstawie ustawy.

Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku ma miejsce wówczas, gdy spadkodawca nie pozostawił testamentu lub też żadna z osób powołanych w testamencie nie chce lub nie może być spadkobiercą. Powołanie do dziedziczenia z ustawy regulują art. 931-937 k.c. Przepisy te określają nie tylko krąg spadkobierców ustawowych, ale także kolejność powoływania do spadku osób z tego kręgu. Spadkobiercami ustawowymi mogą być osoby fizyczne, oraz w ostatniej kolejności, spadkobiercą będzie - w razie braku osób fizycznych uprawnionych do dziedziczenia ustawowego - gmina ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy lub Skarb Państwa (art. 935 § 3 k.c.).

Kto dziedziczy w drodze dziedziczenia ustawowego w pierwszej kolejności?

Spadkobiercami ustawowymi w pierwszej kolejności są dzieci zmarłego i jego małżonek (art. 931 § 1 k.c.). Dowodem pochodzenia dziecka od spadkodawcy jest akt urodzenia, nie ma przy tym znaczenia czy spadkobierca jest dzieckiem pochodzącym z małżeństwa zmarłego czy dzieckiem pozamałżeńskim, którego pochodzenie zostało ustalone w drodze uznania lub sądowego ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa. Wszystkie dzieci osoby zmarłej dziedziczą na tych samych zasadach.

Kto dziedziczy gdy zmarły nie miał dzieci?

Obecnie, jeżeli spadkodawca nie pozostawił po sobie zstępnych, do dziedziczenia powołani są obok małżonka rodzice spadkodawcy, którzy wyprzedają rodzeństwo. Co więcej, w razie gdy nie byłoby również małżonka spadkodawcy, cały spadek zgodnie z brzmieniem nowego art. 932 § 3 k.c. przypadłby rodzicom w częściach równych. Przy ocenie dziedziczenia nie ma znaczenia, czy rodzice są małżeństwem. Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy. Udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu bądź z rodzicami, bądź z rodzeństwem, bądź z rodzicami i rodzeństwem spadkodawcy, wynosi połowę spadku, z tą zmianą, że najpierw udział małżonka będzie wynosił 1/2, gdy w zbiegu będzie dziedziczył on z rodzicami, a także gdyby dziedziczył w zbiegu z rodzicem, rodzeństwem spadkodawcy i ich zstępnymi. Istnieje możliwość wyłączenia współmałżonka spadkodawcy od dziedziczenia ustawowego, pomimo formalnego istnienia związku małżeńskiego. Wyłączenie takie może mieć miejsce w razie wystąpienia spadkodawcy za życia o rozwód lub separację, jeżeli prawomocne orzeczenie w sprawie nie zapadło przed chwilą otwarcia spadku. (art. 940 kpc)

Kiedy przyjmujemy spadek, a kiedy go odrzucamy.

Ustawa przyznaje spadkobiercy możliwość złożenia oświadczenia co do nabycia określonego spadku, nie nakłada jednak na uprawnionego prawnego obowiązku złożenia takiego oświadczenia. Oświadczenie spadkobiercy co do nabycia określonego spadku może być złożone dopiero po śmierci spadkodawcy, a więc z chwilą formalnego uzyskania tytułu powołania do dziedziczenia. Zasada ta dotyczy każdego spadkobiercy, ustawowego i testamentowego. Powołany spadkobierca, o ile ma pełną zdolność do czynności prawnych, może złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku osobiście albo przez pełnomocnika. W imieniu natomiast osoby o ograniczonej zdolności do czynności prawnych (dzieci) oświadczenie może złożyć jej przedstawiciel ustawowy działający za zgodą sądu opiekuńczego. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w terminie sześciu miesięcy od chwili dowiedzenia się przez spadkobiercę o tytule powołania do dziedziczenia przed sądem lub notariuszem. Oświadczenie to może być złożone ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przed notariuszem wymaga formy aktu notarialnego.

Co się stanie, gdy nie odrzucimy spadku?

Brak oświadczenia spadkobiercy co do przyjęcia lub odrzucenia spadku w terminie 6 miesięcy powoduje przyjęcie proste spadku lub przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Ważne! Milczenie spadkobiercy prowadzi zawsze do nabycia spadku, nawet wbrew jego woli. Na skutek przyjęcia spadku następuje połączenie masy spadkowej z majątkiem osobistym spadkobiercy, co wywiera wpływ na odpowiedzialność za długi spadkowe. Spadkobierca odpowiada za długi spadkowe całym swoim majątkiem (art. 1030 k.c.). Natomiast odrzucenie spadku wyłącza spadkobiercę od dziedziczenia tak jakby nie dożył chwili jego otwarcia (art. 1020 k.c.). Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożone pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu jest nieważne.

Stwierdzenie nabycia praw do spadku

Szczecin, dnia 18 kwietnia 2010 roku

Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział Cywilny

Wnioskodawca: Jan Kowalski, syn zmarłego
adres zamieszkania: 91-100 Szczecin ul. Wojska Polskiego 1
Uczestnicy:

1. Janina Kowalska, żona zmarłego
91-100 Szczecin ul. Wojska Polskiego 1
2. Agata Kowalska, córka zmarłego
91-100 Szczecin ul. Wojska Polskiego 1
3. Stanisław Kowalski, syn zmarłego
91-100 Szczecin ul. Jagiellońska 3

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku z ustawy

Wnoszę o:

I. Stwierdzenie, iż spadek po Michał Janie Kowalskim, zmarłym 21 sierpnia 2009 r. w Szczecinie, ostatnio zamieszkałym w 91-100 Szczecin ul. Wojska Polskiego 1 nabyli na podstawie ustawy wprost: żona - Janina Kowalska, z domu Zięba, córka Agata Kowalska, oraz synowie spadkodawcy: Jan Kowalski i Stanisław Kowalski, każdy po 1/4 części spadku.

II. Stwierdzenie, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Uzasadnienie

W dniu 21 sierpnia 2009 r. zmarł Michał Jan Kowalski, który ostatnio stale zamieszkiwał w Szczecinie ul. Wojska Polskiego 1
Dowód: odpis skrócony aktu zgonu Michała Polaka

Spadkodawca był jeden raz żonaty z uczestniczką, Janiną Kowalską. Z tego małżeństwa miał troje dzieci: wnioskodawcę Jana Kowalskiego i uczestników: Agatę Kowalską, i Stanisława Kowalskiego. Dzieci pozamałżeńskich ani przysposobionych nie miał. Zmarł bez pozostawienia testamentu. W skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne, a spadkobiercy nie składali do tej chwili oświadczeń o przyjęciu spadku lub jego odrzuceniu i za życia spadkodawcy nie zrzekli się dziedziczenia po nim.

Dowód

- odpisy skrócone aktów małżeństwa Józefy Kowalskiej
- odpisy skrócone aktów urodzenia Jana Kowalskiego i Stanisława Kowalskiego i Agaty Kowalskiej
- zapewnienie spadkowe, które zostanie złożone na rozprawie 6

Wobec powyższego wniosek o stwierdzenie nabycia spadku jest uzasadniony.

Podpis: Jan Kowalski

Załączniki 8

- 1) odpis skrócony aktu zgonu Michała Kowalskiego
  - 2) odpisy skrócone aktu małżeństwa Janiny Kowalskiej
  - 3) odpisy skrócone aktów urodzenia Jana Kowalskiego i Stanisława Kowalskiego i Agaty Kowalskiej
  - 4) odpis wniosku z załącznikami (trzy egzemplarze)
- koszt postępowania to opłata stała od wniosku w wysokości 50,00 zł

Co konkretnie możemy dziedziczyć?

Spadek stanowi ogół praw i obowiązków majątkowych zmarłego o charakterze cywilnoprawnym (art. 922 § 1 k.c.). W każdym przypadku chodzi o cywilnoprawne prawa i obowiązki o charakterze majątkowym, niemajątkowe bowiem wygasają z chwilą śmierci ich podmiotu, na nikogo więc przejść nie mogą, jak np. dobra osobiste określone w art. 23 k.c.

- Z praw rzeczowych w skład spadku wchodzi prawo własności rzeczy ruchomych i nieruchomości, użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe takie jak służebności gruntu (łącznie z prawem własności nieruchomości władnacej), hipoteka i zastaw (łącznie z zabezpieczonymi przez nie wierzytelnościami), własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu w spółdzielni mieszkaniowej, prawa i obowiązki wynikające ze stosunku sąsiedztwa, roszczenia windykacyjne i negatoryjne, roszczenie o wykup z art. 231 k.c.
- Dziedziczeniu podlega posiadanie, zarówno samoistne, jak i zależne.
- Wierzytelności wynikające ze stosunków umownych, bezpodstawnego wzbogacenia, czynów niedozwolonych, w których to stosunkach uprawnionym wierzyicielem był spadkodawca.
- Prawa i obowiązki związane ze stosunkiem pracy zmarłego pracownika.
- Pewne prawa majątkowe, np. prawo do wkładu związane ze stosunkiem członkostwa w spółdzielni, udziały w spółce z o.o., w spółce cywilnej spadkobiercy wspólnika mogą wejść w jego miejsce (art. 872 k.c.), prawa z akcji, przy czym zakaz rozporządzania akcją nie wyłącza możliwości nabycia jej w drodze sukcesji uniwersalnej, w szczególności przez dziedziczenie.
- Prawa wynikające z papierów wartościowych, np. z weksła lub czeku.
- Autorskie prawa majątkowe a także patent i prawo do uzyskania patentu, prawa ochronne na wzory użytkowe, zdobnicze itp.

Czego nie dziedziczymy?

Prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą nie wchodzi w skład spadku (art. 922 § 2 k.c.).

- Umowa o dzieło, której wykonanie zależy od osobistych przymiotów przyjmującego zamówienie rozwiązuje się wskutek jego śmierci.
- Umowa zlecenia wygasa (art. 748 k.c.).
- Prawo do renty wygasa z chwilą śmierci uprawnionego (art. 905 k.c.), jak też z chwilą śmierci dożywotnika wygasa prawo dożywocia (art. 908 i 911 k.c.).
- Służebności osobiste wygasają w chwili śmierci uprawnionego (art. 299 k.c.). Jedyne w przypadku służebności osobistej mieszkania służebność ta nie wygasa wraz ze śmiercią uprawnionego, jeżeli na podstawie art. 301 § 2 k.c. umówiono się, że przysługiwać ona będzie dzieciom, małżonkowi i rodzicom zmarłego.
- Prawo spółdzielcze i ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych regulują skutki prawne śmierci członka spółdzielni. Zgodnie z art. 25 § 1 pr. spółdz. zmarłego członka spółdzielni wykreśla się z rejestru członków spółdzielni, ze skutkiem od dnia śmierci.
- Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego nie przechodzi na spadkobierców. Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego wygasa z chwilą śmierci uprawnionego i nie wchodzi w skład spadku. Nabyte w czasie trwania małżeństwa wchodzi w skład majątku wspólnego. Z chwilą śmierci jednego z małżonków spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, które przysługiwało obojgu małżonkom, przypada drugiemu małżonkowi.
- Z braku odmiennego zastrzeżenia umownego z chwilą śmierci wygasają prawa i obowiązki ściśle związane z osobą wspólnika spółki cywilnej i jego członkostwem w spółce (art. 872 k.c.).

Ważne! Wstąpienie w stosunek najmu po śmierci najemcy jest uregulowane w sposób szczególny. W myśl art. 691 § 1 k.c. w razie śmierci najemcy w stosunek najmu wstępują: małżonek niebędący współnajemcą lokalu, dzieci najemcy i jego współmałżonka, inne osoby, wobec których najemca był zobowiązany do świadczeń alimentacyjnych, oraz osoba, która pozostawała faktycznie we wspólnym pożyciu z najemcą. Warunkiem jednak wstąpienia w stosunek najmu jest stałe zamieszkiwanie z najemcą w tym lokalu w chwili jego śmierci (art. 691 § 2 k.c.). W braku osób uprawnionych stosunek najmu wygasa.

- W umowie ubezpieczenia ubezpieczający może wskazać jedną lub więcej osób uprawnionych do otrzymania sumy ubezpieczenia w razie śmierci osoby ubezpieczonej, przy czym zastrzeżenie to może być w każdym czasie zmienione lub odwołane. Suma ubezpieczenia przypadająca uprawnionemu nie należy do spadku po ubezpieczonym.
- Na podstawie art. 56 ust. 1 Prawa bankowego posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej. Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci nie może przekroczyć kwoty dwudziestokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia bez wypłat nagród z zysku, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku (art. 56 ust. 2 pr. bank.). Kwoty te nie wchodzi w skład spadku po śmierci posiadacza rachunku.
- W razie śmierci członka otwartego funduszu emerytalnego fundusz dokonuje wypłaty zgromadzonych środków w następujący sposób: jeżeli zmarły pozostawał w związku małżeńskim i z małżonkiem łączył zmarłego ustrój wspólności ustawowej, połowa środków jest przekazywana na rachunek małżonka zmarłego w otwartym funduszu, pozostałe środki przekazywane są osobom, które zostały wskazane imiennie przez dysponenta rachunku w dyspozycji złożonej w funduszu. Jeżeli dyspozycja taka nie została złożona, to środki niewykorzystane wchodzi w skład spadku po zmarłym członku otwartego funduszu emerytalnego. Jeżeli natomiast chodzi o skutki prawne śmierci członka pracowniczego funduszu emerytalnego to środki zgromadzone na rachunku zmarłego są wypłacane osobie wskazanej przez członka funduszu jako osoba uposażona, a w braku takiego wskazania środki te wchodzi w skład spadku po zmarłym.

Jakie długi spadkowe możemy odziedziczyć?

Na tle przepisów prawa spadkowego długi spadkowe można podzielić na dwie kategorie, długi powstałe za życia spadkodawcy przechodzące na spadkobierców w chwili otwarcia spadku oraz długi spadkowe nieistniejące za jego życia, ale powstałe w chwili otwarcia spadku lub później. Należy jednak podkreślić, że dla odpowiedzialności spadkobiercy nie ma znaczenia moment powstania długu obciążającego spadek, za wszystkie długi ponosi on osobistą odpowiedzialność zgodnie z zasadami prawa spadkowego. Chodzi głównie o stosunki zobowiązaniowe, w których spadkodawca był dłużnikiem, np. obowiązek zwrotu pożyczki, przedmiotu użyczenia, zapłaty wymagalnego czynszu, uiszczenia wymagalnych rat renty lub alimentów, zwrotu przedmiotu darowizny w razie jej skutecznego odwołania, przedmiotu przechowania, użyczenia, wykupu weksla itp.

Z zasady spadkobierca wstępuje w sytuację prawną zmarłego, staje się więc dłużnikiem osobistym lub rzeczowym z tytułu danego długu.

W razie śmierci spadkodawcy prowadzącego działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji takiej działalności, jego spadkobiercy wstępują w prawa i obowiązki spadkodawcy w ramach stosunków pracy z pracownikami zatrudnionymi przez zmarłego jak i wszelkie prawa i obowiązki o charakterze cywilnoprawnym z działalnością tą związane, które nie gasną z chwilą śmierci danego podmiotu.

Szczególnego rodzaju długami spadkowymi mogą być koszty leczenia spadkodawcy, opieki nad nim, jego utrzymania, koszty związane z jego ostatnią chorobą poprzedzającą zgon, a także koszty jego pogrzebu w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku. Spadek obciążają także koszty postępowania spadkowego.

Do długów spadkowych powstających z chwilą otwarcia spadku należy obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek (art. 991 i n. k.c.), wykonania zapisów i poleceń (art. 968 i n. k.c.).

Ważne! W przypadku złożenia oświadczenia o dziedziczeniu spadku z dobrodziejstwem inwentarza (w terminie 6 miesięcy od dnia otwarcia spadku) odpowiadamy za długi spadkowe tylko do wysokości spadku. Oznacza to, iż odpowiadamy za długi tylko do wysokości wartości spadku.

Śmierć spadkodawcy wywiera negatywny wpływ na sytuację jego bliskich. Stąd też art. 923 k.c. przyznaje takim osobom - w ograniczonym zakresie - prawo do dalszego zamieszkiwania i korzystania z urządzenia domowego, zapewniając tym samym czas konieczny do wprowadzenia zmian w dotychczasowej sytuacji życiowej. Osobom tym przysługuje uprawnienie do dalszego korzystania z mieszkania i urządzenia domowego w zakresie dotychczasowym w ciągu trzech miesięcy od otwarcia spadku. Uprawnienie to ma charakter prawa podmiotowego, powstaje z mocy samego prawa i nie może być ani wyłączone, ani ograniczone przeciwnym rozrządzeniem spadkodawcy. Wszelkie rozrządzenia testatora zmierzające do wyłączenia lub ograniczenia wskazanego uprawnienia są bezwzględnie nieważne. Tym samym spadkobiercy muszą znosić korzystanie przez uprawnionych z mieszkania i urządzeń domowych w okresie trzech miesięcy od otwarcia spadku.

Co to jest zachówek?

ZACHÓWEK - wierzytelność, tj. roszczenie o zapłatę określonej sumy pieniężnej. Spadkobierca uprawniony do zachowku jest wierzycielem spadkobiercy. Wierzytelność z tytułu zachowku jest dziedziczna (art. 1011 k.c.) i zbywalna, może być przeniesiona w drodze przelewu na inną osobę. Roszczenie o zachówek staje się wymagalne z chwilą określenia przez sąd jego wysokości według cen z daty orzekania o nim i dopiero z tą datą staje się możliwe naliczanie odsetek za opóźnienie

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (art. 991 § 2 k.c.).

Na podstawie art. 991 § 1 k.c. uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy "byliby powołani do spadku z ustawy. Wysokość zachowku wynosi połowę wartości udziału jaki przypadałby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym, natomiast jeżeli uprawniony do zachowku jest osobą małoletnią albo trwale niezdolną do pracy wysokość ta wynosi dwie trzecie wartości tego udziału. O małoletniości lub trwałej niezdolności do pracy decyduje stan rzeczy istniejący w chwili otwarcia spadku. Przy obliczaniu wysokości zachowku należy ustalić czystą wartość spadku. Wartość ta to różnica pomiędzy wysokością aktywów wchodzących w skład spadku a wysokością długów spadkowych. Oznacza to, że od wartości spadku (stanu czynnego spadku) odlicza się długi spadkowe, łącznie ze zobowiązaniami podatkowymi obciążającymi spadkodawcę, które przechodzą na jego następców prawnych zgodnie z zasadami prawa spadkowego. Uznaje się też, że podatek zapłacony od spadku zwiększa długi spadkowe, a tym samym zmniejsza wysokość zachowku.

.....
Pozew o zachówek

Szczecin, dnia 18 kwietnia 2010 roku

**Sąd Rejonowy w Zakopanem
Wydział Cywilny**

Powód: Bernard Wygocki, zam. w Szczecinie
przy ul. Jagiellońskiej 2

Pozwany: Stefan Wygocki, zam. w Zakopanem
przy ul. Gen. Sikorskiego 1

Wartość przedmiotu sporu: 30.000,00 zł

Pozew o zachówek

W imieniu powoda, na podstawie załączonego pełnomocnictwa, wnoszę:

1. O zasądzenie od pozwanego Stefana Wygockiego na rzecz powoda Bernarda Wygockiego kwoty 30.000,00 zł (siedem tysięcy zł) z ustawowymi odsetkami od daty wytoczenia procesu do dnia zapłaty.
2. O zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.
3. O nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.
4. O przeprowadzenie rozprawy także podczas nieobecności powoda.

Nadto wnoszę:

5. O dołączenie akt Sądu Rejonowego w Zakopanem o stwierdzeniu nabycia spadku po Wiesławie Wygockim, sygn. akt Ns 127/95.

Uzasadnienie

Spadkodawca Wiesław Wygocki, zamieszkały ostatnio w Zakopanem, zmarł dnia 10 kwietnia 1995 r. Spadkodawca pozostawił testament i jedynym spadkobiercą uczynił syna Stefana Wygockiego. Sąd Rejonowy w Zakopanem w sprawie sygn. akt Ns 127/95 stwierdził nabycie całego spadku przez Stefana Wygockiego.

Dowód: akta Sądu Rejonowego w Zakopanem sygn. akt Ns 127/95.

Powód i pozwany są dziećmi spadkodawcy i gdyby dziedziczyli spadek z ustawy to każdy z nich dziedziczyłby 1/2 spadku.

Dowód: skrócony odpis aktu urodzenia powoda.

Spadek po Wiesławie Wygockim to mieszkanie położone w Zakopanem. Mieszkanie wycenione jest przez rzeczoznawcę na 120.000,00 zł. Pozwany poniósł koszty pogrzebu spadkodawcy i koszty wzniesienia pomnika, co daje kwotę 5.000,00 zł. Powód wnosi, by pozwany udowodnił te koszty. Zachówek tej kwoty według przepisu art. 991 k.c. wynosi:

120.000zł : 2 = 60.000,00 zł : 2 = 30.000,00 zł.

O zasądzenie tej kwoty wnosi powód.

Bernard Wygocki

Załącznik:

1. Pełnomocnictwo.
2. Akt urodzenia powoda.
3. wycena rzeczoznawcy

koszt postępowania to głównie wpis sądowy od pozwu stanowiący 5% wartości przedmiotu roszczenia (tu: 1.500,00 zł)

.....

Co to jest dział spadku?

Spadkobiercy nabywają spadek w chwili jego otwarcia i z tą chwilą powstaje pomiędzy nimi wspólność majątku spadkowego. Wspólność ta powstaje z mocy ustawy i dotyczy majątku spadkowego traktowanego jako całość, spadkobierca ma udział w spadku, a nie w poszczególnych składnikach spadku. Wspólnością majątku spadkowego objęte są wszelkie prawa tworzące spadek, bez względu na ich istotę i charakter, w tym też i prawa podzielne. Zniesienie wspólności odbywa się poprzez dział spadku. Działu spadku można w zasadzie żądać w każdym czasie. Żądanie działu spadku i zniesienia współwłasności jest ustawowym prawem współwłaścicieli.

Dział spadku może nastąpić w dwojaki sposób, bądź na mocy umowy zawartej pomiędzy wszystkimi spadkobiercami, bądź na mocy orzeczenia sądu (art. 1037 § 1 k.c.). Skutkiem działu jest uregulowanie stosunków pomiędzy współspadkobiercami w zakresie składników spadku, jak też odpowiedzialności za długi spadkowe. Od chwili działu spadku każdy ze spadkobierców odpowiada za długi samodzielnie, w stosunku do wielkości swojego udziału.

Spadkobiercy mają swobodę w wyborze trybu działu spadku. Umowny dział spadku może nastąpić w postaci umowy pozasądowej, ugody sądowej zawartej w postępowaniu pojednawczym, ugody sądowej zawartej w postępowaniu nieprocesowym i ugody zawartej przed sądem polubownym.

Spis treści:

Separacja a rozwód- jakie są różnice?.....	3
Kiedy można żądać rozwodu, a kiedy separacji.	3
Przyczyny separacji i rozwodu.	3
Kiedy sąd może nie orzec o separacji lub rozwodzie.....	5
Sąd orzeka o władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi.	6
Komu należy zostawić władzę rodzicielską nad małoletnimi dziećmi?	7
Jak określić obowiązek alimentacyjny?	7
Czy można ustalić zasady korzystania ze wspólnego mieszkania?	8
Eksmisja	8
Podział wspólnego mieszkania (majątku wspólnego) oraz przyznanie mieszkania jednemu małżonków	8
Podział majątku wspólnego.....	9
Pozew o orzeczenie separacji (wzór)	9
Pozew o rozwód z orzekaniem o winie i eksmisję (wzór)	10
Co to jest dziedziczenie?	11
Kiedy dziedziczymy?	11
Na jakiej podstawie dziedziczymy?	11
Powołanie do dziedziczenia na podstawie testamentu. Co to jest testament?.....	11
Jakie możemy sporządzić testamenty?.....	11
Testament własnoręczny (wzór).....	12
Testament z zapisem (wzór).....	12
Testament z wydziedziczeniem (wzór)	12
Powołanie do dziedziczenia na podstawie ustawy.....	13
Kto dziedziczy w drodze dziedziczenia ustawowego w pierwszej kolejności?.....	13
Kto dziedziczy, gdy zmarły nie miał dzieci?.....	13
Kiedy przyjmujemy spadek, a kiedy go odrzucamy.	13
Co się stanie, gdy nie odrzucimy spadku?	14
Wniosek o stwierdzenie praw do spadku na podstawie ustawy (wzór).	14
Co konkretnie możemy dziedziczyć?.....	15
Czego nie dziedziczymy?.....	15
Jakie długi spadkowe możemy dziedziczyć?.....	16
Co to jest zachówek?.....	17
Pozew o zachówek (wzór).	17
Co to jest dział spadku?.....	18

**Biuro Porad i Informacji Obywatelskiej prowadzi stowarzyszenie Policka
Inicjatywa Społeczna "Impuls".**

**Działalność Biura jest współfinansowana przez Powiat Policki.
Biuro mieści się w siedzibie stowarzyszenia:**

**ul. Grunwaldzka 15 (I piętro, wejście do Straży Miejskiej),
72 - 010 Police
tel. fax. 091 3 123 337
e-mail: impuls@police.pl**

www.impuls.police.pl

Diżury odbywają się w każdą środę w godz. od 17.00 do 19.00

Głównym celem działania Biura Porad i Informacji Obywatelskiej jest ułatwienie dostępu do bezpłatnych porad prawnych i informacji obywatelskiej mieszkańcom z terenu Powiatu Polickiego będących w trudnej sytuacji materialnej lub życiowej.

Działalność biura polega na:

- informowaniu klientów o ich prawach i uprawnieniach,
- wskazywaniu możliwych rozwiązań problemu,
- wspieraniu klientów w samodzielnym podejmowaniu decyzji,
- dostarczaniu niezbędnego minimum wiedzy potrzebnej do samodzielnego rozwiązania własnej sprawy.

W Biurze Porad i Informacji Obywatelskiej porad udziela zespół doradców, w którego skład wchodzi:

- radca prawny,
- adwokat,
- prawnik,
- specjalista od spraw rodzinnych, problemów wychowawczych, mieszkaniowych, uzależnień, przemocy w rodzinie (udzielenie informacji o formach pomocy i wsparcia, specjalistycznych instytucjach związanych z przemocą i uzależnieniami).